

היכלי תורה

שיעורי תורה

החומר בעלון מתוך
'מתיבתא'
הגמרא של לומדי
הדף היומי

ערש"ק פרשת חקת ו תמוז תשס"ז ☪ דף היומי בבלי: יבמות נ' ירושלמי: ראש השנה ד' משני: מ.

חוקת התורה – סוד הטהרה

מר קידרון היה 'המנכ"ל', דוגמא ומופת לכל איש עסקים, כל צעדיו היו שקולים ומדודים ותמיד ידע לזהות פונטציאל רגע לפני כולם, עסקיו היו חובקי עולם ומדי שנה היה מכפיל ומשלש את הונו. והנה נזקק מר קידרון למזכיר ועוזר אישי צמוד, לאחר שזה האחרון עזב את תפקידו, כל הסגל הבכיר של המשרד הציע את עצמו לתפקיד זה שנחשב לנחשק במיוחד, ומכל ההצעות בחר 'המנכ"ל' דווקא ביעקב, למרות ששאר המעומדים עלו עליו עשרת מונים בכישרון ובידע, ברגע של חסד הסביר מר קידרון מדוע בחר דווקא ביעקב, 'אינני זקוק ליועץ עסקי או להוגה דיעות, אני זקוק לאדם נאמן שלא יערער על דברי או יפקפק במעשי, יעקב הוא האדם אשר יציית לדברי וימלא אותם בדיוקנות'.

שלמה המלך החכם מכל אדם אמר על פרשת פרה אדומה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני' שכן מצווה זו אין בה טעם אלא 'גזירה היא ואין לך רשות להרהר אחריה'. ודווקא משום כך בכוחה לטהר טמאים מ'אבי אבות הטומאה' טומאת מת, שהרי המת מטמא מפני שאיננו חי, הנשמה הטהורה 'נר ה' נשמת אדם' הסתלקה ונשאר רק הגוף, על כל חסרונותיו ופחיתותו, ושורש חסרונות האדם היא מידת הגאווה שמסבבת לאדם את כל החטאים, ולכן כאשר האדם מבטל את דעתו והבנתו, ומציית למצוות ה' אפילו שאין בה טעם זוכה לטהר את עצמו ולהתקדש בקדושה עליונה.

חז"ל אמרו שדברי תורה הם 'מי טהרה' והעוסק והוגה בתורה, דברי התורה מעלים אותו מטומאה לטהרה, כשנתבונן נמצא שלימוד התורה הוא 'חוקה' הן מצד עומק המושג וקוצר המשיג, ולפעמים נדמה לאדם בראשיתו של עניין, שאיננו מסוגל לרדת לעומקם של דברים, ורק לאחר שמתייגע רבות זוכה לחוש בטעם התורה, והן מצד קביעת העיתים לתורה חוק ולא יעבור דבר יום ביומו.

והנה מה נפלאים הם יהודים קדושים וטהורים שקובעים עיתים לתורה מידי יום ביומו, ובפרט בלימוד הדף היומי, בעתות שמחה ובעת צער רח"ל, בימים עמוסים ומלאים בטרדות החיים, בקביעות ובעקשנות מתוך דביקות במטרה ובלי להתחשב בצרכי גופם וממונם. אין ספק שלימוד זה מערה על כל עם בני ישראל רוח קדושה וטהרה ממרום, ומקרבינו לאבינו שבשמים.

נושאי הדף בעלון:

חליצה פסולה אם צריך לחלוץ לכל היבמות

(יבמות נ')

☪ ☪

מאמר ע"י שליח

(יבמות נ"א)

☪ ☪

מכת מרדות מדרבנן אם הם גם ארבעים

(יבמות נ"ב)

☪ ☪

יבום בלי כוונה ובכוונה הפכית

(יבמות נ"ג)

☪ ☪

כיבוד אב בבן נח

(יבמות נ"ד)

☪ ☪

עיכוב קבורת מת כדי שיפרעו חובותיו

(יבמות נ"ה)

☪ ☪

ממנהגי ישראל בתקופת

הראשונים בקיום החופה

(יבמות נ"ו)

הלכה למעשה

הרה"ג חיים בן שליט"א

לקראת המעמד

הגדול

עמוד 6

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"זכרון משה" טל: 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה"
טל: 03-5422711 פקס: 1599-55-30-55 דוא"ל: Tora10@bezeqint.net
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אמייל לכתובת הנ"ל.
הערות והארות יתקבלו בברכה!



This bulletin is available in English too! To subscribe e-mail us at tora10@bezeqint.net

יום שישי ו' תמוז

יצמות נ'

חליצה פסולה אם צריך לחלוץ לכל היבמות

בטור (אה"ע סי' קע) הביא בשם הרמב"ן (כו. ד"ה ומסקנא, נג. ד"ה והא דאמרינן) שביבם אחד ושתי יבמות ונתן גט לשתייהן צריך לחלוץ לשתייהן. אך כתב שמדברי רש"י נראה שאפילו אם בשני יבמים ויבמה אחת צריכה חליצה מכל אחד ואחד, מ"מ ביבם אחד ושתי יבמות נפטרת האחת בחליצת חברתה. והוסיף שלמאן דאמר חליצה פסולה אין צריך לחזור על כל האחין בין בשני יבמים ויבמה אחת ובין ביבם אחד ושתי יבמות די בחליצה אחת, וכתב שכן דעת הרא"ש. וביאר בפרישה דעת רש"י מפני מה ביבם אחד ושתי יבמות נפטרת האחת בחליצת חברתה, שע"י החליצה נפקעת כל הזיקה שהיתה לו, ולא דמי לשני אחים ויבמה אחת שאע"פ שנפקעה זיקת האחד עדיין זיקת השני במקומה עומדת, שהרי היא היתה זקוקה לשניהם לכל אחד בזיקה נפרדת ולכן צריכה חליצה מכל אחד. והב"ח (הו"ד בחידושי הגהות) דן מנין למד הטור שכן היא שיטת רש"י, ומסקנתו ע"פ משמעות דברי רש"י להלן (נג.) ששיטת רש"י לא כן אלא כהרמב"ן ואדרבה שיטתו שאם בשני יבמים צריכה יבמה אחת חליצה מכל האחים כל שכן שתי יבמות ויבם אחד שצריכות שתיהן ממנו חליצה ולא תועיל חליצת האחת לפטור את חברתה.

ובבית שמואל (אה"ע שם סק"ג) כתב שמקור דברי הטור בשם רש"י הם מדבריו בסוגייתנו, שכתב (ד"ה וחליצה) שהחליצה לאחת מהן ועל ידי זה נפטרת ג"כ צרתה. [אף שצ"ל לתחילת פרק ד' אחין ראה בירושלמי יעקב שכתב ג"כ כדבריו והביא שכן כתב הבית שמואל שהמקור ברש"י בסוגייתנו]. וראה בהגהות הגר"ש מדעסוי שכתב שכדברי רש"י מבואר בברייתא לקמן (נא.) במפורש (ראה עוד שם בזה ובישרש יעקב כאן ובהגהות רבי עקיבא איגר על השו"ע ס"ק יג.).

גט וחליצה לאחר חליצה

החליצה שחולץ היבם ליבמתו תחלה אם לא קדמה דבר אחר נקראת חליצה מעולה, ואם קדמה גט או מאמר בין מיבם זה בין מאחיו בין בה בין בצרתה הרי זו נקראת חליצה פחותה. ומשום כך אם חלץ ליבמתו וחזר אחיו וחלץ לה או נתן לה גט אינו נאסר בקרובותיה. וכן אם חזרו הוא או אחיו וחלצו לצרתה או נתנו לה גט, אינם נאסרים בקרובותיה, שהרי זה כחולץ לשאר הנשים שאין לו עליהן זיקה.

יום שב"ק ז' תמוז

יצמות נ"א

מאמר ע"י שליח

האחרונים הסתפקו בגדר קנין מאמר שתקנו חכמים ביבמה, אם גדרו הוא קנין קידושין וככל בעל המקדש את אשתו או שקנין זה גדרו הוא קנין יבום. ויש לחקירה זו כמה נ"מ להלכה וכדלהלן. בחידושי הגר"נ פריצוביץ (אות שמג) כתב שאפשר לתלות בחקירה זו את מחלוקת התנאים (לעיל יט.) אם מועיל קנין מאמר בעל כרחיה של היבמה, שדעת רבנן שאין מועיל מאמר בעל כרחיה של היבמה וטעמם מפני שיש ללמוד מאמר מקידושין שאין שייך כלל קידושין בעל כרחיה של האשה, ורבי סובר שמועיל מאמר בעל כרחיה של האשה וטעמו שיש ללמוד מאמר מיבום וכשם שביאת היבום מועילה לקנות אף בעל כרחיה כמו"כ יועיל המאמר גם בעל כרחיה. וביאר הגר"פ שמחלוקתם תלויה בחקירה זו שלדעת רבנן גדרו של המאמר כקידושין ומחמת כן אינו מועיל בעל כרחיה כקידושין. ולדעת רבי גדרו הוא קנין יבום וא"כ כמו שיבום קונה בעל כרחיה גם מאמר קונה בעל כרחיה.

ויש שהוכיחו מדברי התוספות בסוגייתנו (ד"ה אי) שגם לרבנן גדרו של הקנין הוא קנין יבום. והוא ממה שמבואר בדברי התוספות שביאת קטן בן ט' שהיא כמאמר מדרבנן מועילה לקנות את היבמה בעל כרחיה, והוכיחו התוספות דבר זה ממה שבביאת יבמה אין הבדל בין אם הביאה נעשתה מדעתה או בעל כרחיה ואף בעל כרחיה קונה. ואם מאמר לרבנן גדרו הוא קנין קידושין איך יש להוכיח מביאת יבום למאמר. ואכן בתוספות הרא"ש שדן במה שדנו התוספות כתב בתחילה שאין לפרש דמיירי באופן שבא עליה בעל כרחיה, שא"כ פשוט שאין לביאתו שם ביאה שהרי ביאתו כמאמר, ומאמר הרי אינו מועיל בעל כרחיה כמבואר לעיל (יט.). אך לבסוף כתב כדברי התוספות שיש מקום לומר שרבנן עשו ביאת בן ט' אפילו בעל כרחיה כמאמר שהרי בביאת יבמה אין הבדל בין אם הדבר נעשה מדעתה או בעל כרחיה (קונטרס הענינים ענין לג אות א.).

והנה הרמ"א (אה"ע סי' קסו ס"ב) כתב שיכול לעשות מאמר ע"י שליח כמו בשאר קידושין. ומקור דבריו מדברי הריב"ש (בתשובה סי' א.). וכתב בביאור הגר"א (סק"ח) שמקור הדבר ממה דק"ל כרבנן שאין מועיל מאמר בעל כרחיה משום שלומדים מאמר מקידושין. ומבואר שדין זה ג"כ תלוי בחקירה הנ"ל. ועיין בשיעורי הגר"ש רוזובסקי (אות שעא) שתלה בחקירה זו מחלוקת הראשונים לעיל (לה:)) לענין ביאת מעוברת אם קנה אותה כמאמר (ראה עוד שם אותיות שעב-שעג, ואשר לשלמה סי' מ אות ה.).

יום ראשון ח' תמוז

יצמות נ"ג

מכת מרדות מדרבנן אם הם גם ארבעים

והתניא לוקה מכת מרדות מדרבנן. רש"י פירש קושית הגמרא שהרי אין מלקות ארבעים אלא על דברי תורה, וא"כ איך יתכן שקונה אם עובר באיסור מדאורייתא. וע"ז תירצו בגמרא שמה שנאמר בברייתא שלוקה אין הכוונה למלקות ארבעים אלא מכת מרדות, ופירושו מכת רידוי מדרבנן מפני שנהג קלות ראש בעצמו אך באמת קנה. והנה מפרשי המשנה בנוזר (פ"ד מ"ג) דנו בפרטי דין מכת מרדות ביחס למכות מדאורייתא, ששם מבואר בדין אשה שנדרה נזירות והפר לה בעלה ולא ידעה מכך ואעפ"כ עברה על איסורי הנזירות ושתתה יין ונטמאה למתים, שדעת תנא קמא שאינה סופגת את הארבעים כיון שהפר לה בעלה, ורבי יהודה סובר שאם אינה סופגת את הארבעים תספוג מכת מרדות. ופירש הרע"ב שהם מכות מדברי סופרים והם כפי ראות עיני הדיין וכפי צורך השעה, אבל במצות עשה כשאינו רוצה לקיים וכגון שאינו רוצה ליטול לולב או לעשות סוכה מכין אותו עד שיקיים המצוה או עד שתצא נפשו. ובהתוספות יום טוב (שם) הביא בשם הר"ן שמה שנקראו מכות אלו מכות מרדות הוא מפני שהוא מרד בדברי תורה ובדברי סופרים, וטעם זה הוא לדעת הסובר שההכאות על מצות עשה ועל דברי סופרים שוים שהם בלא אומד ובלא מספר ועד שתצא נפשו וכדעת הרמב"ם בהלכות חמץ ומצה (פ"ו הי"ב), אבל הר"ן עצמו אינו סובר כן, ומסקנתו כשיטת הרמ"ה שמלקים אותו לפי אומד, ומכות אלו קלות מן המכות של התורה, וזו ג"כ שיטת הרע"ב הנ"ל. והוסיף הר"ן שכשמכים מכת מרדות על עבירה שנמשכת בודאי מכים אותו עד שיקבל עליו דברי חכמים או עד שתצא נפשו, אך מ"מ במכת מרדות אין מדקדקים שיהיו ע"י הרצועה המיוחדת למלקות ארבעים. ועיי' עוד בתפארת ישראל (יבין יא) שיש אומרים שמרדות הוא לשון יסור כמו יפה מרדות אחת בלבו של אדם (ברכות ז), ויש האומרים שהוא י"ג מכות שליש מהמכות של התורה, ועיי' מג"א (א"ח ס"י תצו סק"ב) שהביא דעה זו. (וע"ע בתפארת ישראל מכות פ"ג אות ג).

ובתוספות רבי עקיבא איגר (שם אות כט) הביא דברי רש"י בסוגייתנו שכתב שאינו לוקה מכות ארבעים אלא רידוי מדרבנן מפני שנהג קלות ראש בעצמו. ומבואר ששיטתו שמלקות מרדות אינם באים במספר ארבעים כהמכות שבתורה. אך הריב"ש (בתשובה ס"ז) כתב בשם התוספות שגם מכות מרדות מספרם כמספר התורה אלא שאינן חזקות כמותן. וראיתו לזה מהגמרא בקידושין (כח). שהקורא לחבירו עבד יהיה בנידוי ממזר סופג את הארבעים, הרי שאף שאין מלקות אלו אינם מדרבנן סופג ארבעים.

יום שני ט' תמוז

יצמות נ"ג

יבום בלי כוונה ובכוונה הפכית

שנינו במשנה שהבא על יבמתו בין בשוגג ובין במזיד בין באונס ובין ברצון קנאה. ופירש רש"י שמזיד היינו לשם זנות ולא לשם מצוה. ומבואר במשנתנו שאף בלי כוונה היבמה נקנית. והאחרונים דנו באופן שכוונתו הפוכה ומכוין בדווקא שלא לקיים מצוה. ובשו"ת רבי עקיבא איגר (קמא ס"י רכא מהגר"ש איגר) כתב שהדבר תלוי במחלוקת הנימוקי יוסף והר"ן יעוין שם. ורבי עקיבא איגר (שם ס"י רכב אות י' ואילך) כתב שאין בזה מחלוקת כלל ולכל הדיעות קנה. והגר"ש איגר (שם ס"י רכא) כתב שמדברי רש"י במשנתנו לכאורה היה נראה להוכיח שקנה, שהרי כתב שבכוונה לשם זנות קנה. וכתב שיש לדחות שאין כוונת רש"י שהתכוין לשם זנות אלא כוונתו שהוא לא התכוין למצוה. אך במנחת חינוך (מצוה תקצח אות ו) נקט בפשיטות שבין במזיד הכוונה שהוא מתכוין במפורש שלא לקנות וא"כ מבואר מדבריו שגם באופן זה קנה.

עוד חידש במנחת חינוך (שם) שבמשנתנו מבואר שאף שיבם בלא כוונה קנה, אך מ"מ כיון שמצות צריכות כוונה הרי לא קיים את המצוה על כן צריך לבוא עליה פעם אחרת לשם מצוה ואז יקיים את המצוה. וכן בחייבי לאוין שמהתורה עשה דוחה לא תעשה והותר לו לבא עליה ביאה ראשונה אם לא התכוין בביאה הראשונה לשם קיום מצוה רשאי לבא עליה שוב ביאה שניה ולקיים את המצוה. אולם באמרי משה (ס"י ו ס"ק יד) ובחידושי הגר"ש שקוף (ס"י ב ס"ה) חלקו על דבריו וכתבו שמאחר שקנאה ונעשית כאשתו לכל דבר ויוצאת בגט לא שייך כבר קיום מצוה יותר, ואם יבא עליה שוב ויכוין למצוה לא יועיל לו כלום. ובישוב קושייתו משום שמצות צריכות כוונה כתב באמרי משה שבאמת גם התקיימה המצוה בעצם מה שקנאה ופטר את הזיקה שהרי עתה צריכה גט ממנו.

וראה עוד בקובץ שיעורים (כתובות אות רמט) שכתב שאין כוונת המצוה מעכבת את הקנין אע"פ שמצות צריכות כונה כיון שהקנין מצד עצמו אין צריך בו כוונה והוא חל גם בלא כוונה למצוה וא"כ ממילא התקיימה המצוה. שדווקא במצוות שהמעשה בעצמו הוא גוף המצוה כאכילת מצה ותקיעת שופר הכוונה מעכבת, אבל כשעיקר המצוה היא תוצאת המעשה כמו פריה ורביה שהמצוה שיהיו לו בנים, אם הוליד בנים בלא כוונת מצוה התקיימה המצוה מאליה וא"צ לחזור ולהוליד. וכן ביבום שהמצוה שתהיה קנויה לו אם הקנין חל בלא כוונה נתקיימה המצוה. ועיי"ש שהביא מקור וסמך לחילוק זה בשו"ת

מהר"ח אור זרוע (אות רנג).

כיבוד אב בבן נח

ואי כתב רחמנא באחות אם שכן ודאית. באור שמח (ממרים פ"ה ה"א) הוכיח מהגמרא בנוזר (סא.) שבן נח אינו מוזהר בכיבוד אב ואם, מזה שאמרו שם שאין דין נזירות אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו יצא עובד כוכבים, ופירש רש"י (ד"ה אלא) שעובד כוכבים כיון שאינו מחויב בכיבוד אביו אין נזירות חלה עליו.

ובדברי שאול (מהדו"ד במדבר) כתב שהרי מה שנקבע על כל אחד שאביו הוא אביו בודאות הוא מפני שהולכים אחר הרוב ורוב בעילות אחר הבעל כמבואר **בחולין** (יא:), ולולא רוב זה יש לומר שדווקא אמו היא אמו בודאות אבל אביו שמא אינו אביו באמת, ואם כן בבן נח שאין הולכים בו אחר הרוב כמו שכתב **בפרי מגדים** (יו"ד סי' סב), יש בו ספק שמא אינו אביו, ואם כן אין בן נח מוזהר על כיבוד אב ואם. **ובפרדס יוסף** (דברים ה טז) כתב שיתכן שלזה כוונת הגמרא בנוזר שבן נח אינו מוזהר בכבוד אב כיון שאינו ודאי אביו, וא"כ אין ראייה משם שגם בכיבוד אם אין בן נח מחויב שהרי אמו היא ודאית.

ובלחם אשי (ויגש) נקט כדברי הדברי שאול, והקשה מהמבואר **במגילה** (טז: וראה ברש"י שם ד"ה יעקב) שיעקב נענש על שלא כיבד את אביו (והובא ברש"י בראשית כח ט), **ובתרגום יונתן** (בראשית לב ח) מבואר שיעקב נתיירא מפני שלא קיים מצות כיבוד אב, וקשה שהרי **בנוזר** (שם) מבואר שאין בן נח מוזהר על כיבוד אב. ולפי הנ"ל הדברים מיושב שבאמת בן נח מוזהר על כיבוד אב אלא שאין ידוע מי אביו ולכן אינו חייב לכבדו, אבל גבי יעקב שידע בודאות שאביו הוא אביו האמיתי על כן היה מוזהר בכבודו (וע"ע שו"ת חת"ס חו"מ סי' ט ובשירי ברכה יו"ד סי' רמ ס"ק ט).

והמלבי"ם (דברים כז טז) כתב שאע"פ שאין מפורש בפסוקים ובדברי חז"ל שבן נח מוזהר על קללת אביו ואמו, אך כיון שנצטווה על ברכת השם, וכיבוד אב ואם הוקש לכבוד המקום, א"כ ממילא מוזהר גם באיסור מקלה אביו ואמו. ובדבריו מבואר שבן נח מצוה על כיבוד אב ואם, (ועיי' במטעמי יעקב דברים ה טז). ובהגהות **הרד"ל** למדרש (רות רבה ב יג) במעשה דאבימוס הגרדי שמתה אמו, כתב שבן נח אין לו להתאבל על אביו אלא על אמו. ודבריו הם ג"כ **כהדברי שאול** שאמו היא ודאי אמו אך אביו אינו ודאי אביו (וע"ע שו"ת מהרש"ם ח"ה סו"ס יט).

עיכוב קבורת מת כדי שיפרעו חובותיו

וחדא דיש לה בנים לאחר מיתת בעלה. דעת התוספות (ד"ה דיש) שלאחר מות האשה אין הבעל נחשב קרובה, וכן שיטת הריב"א **בתוספות** (ב"ב קיד: ד"ה מה) שהקורבה שביניהם פוקעת על ידי המיתה. אולם התוספות שם הקשו ע"ז מדברי הגמרא (להלן נה:) שאמרו הואיל ולאחר מיתה נמי איקרי שארו וכו', ומבואר שפשוט הדבר שנקראת שארו אף לאחר מיתה, ואף למסקנת הגמרא נקראת שארו אלא שאע"פ כן פטור במשמש מתה (עיי"ש).

ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב סי' קנא) כתב שבמחלוקת זו יש לתלות דברי הש"ך (חו"מ סי' קז סק"ו) לענין קבורת הבעל שמת, שמבואר **בשולחן ערוך** (אה"ע סי' קיח סי"ח) שיכולה האשה לעכב את קבורת בעלה עד שיפרעו לה כתובתה, והקשו האחרונים בזה מדברי הרמ"א (חו"מ שם) שכתב שאם היה ראובן חייב לשמעון ומת ראובן יכול שמעון לעכב את קבורתו עד שיפרעו לו חובו, אולם אם שמעון הוא קרובו של ראובן מוחים בני המשפחה בידו שלא לעכב קבורתו כדי שלא יהיה ניוול המת. וא"כ קשה מאי שנא אשתו שאף שהיא קרובתו יכולה לעכב קבורתו. וכתב הש"ך שני אופנים בישוב הדבר, האחד שמה שיכולים בני המשפחה למחות הוא דווקא במי שהוא ממש קרובו של המת ולא בקרוב מחמת נישואין כמו אשתו וגיסו וכדומה, ועוד כתב שבאה"ע מדובר באופן שיש אפשרות לקוברו ממעות קופת צדקה ובחו"מ מדובר באופן שאי אפשר לקברו מקופת צדקה ואע"כ אין אדם אחר יכול לעכב.

ובאגרות משה הקשה על תירוצו הראשון של הש"ך שחילק בין הקרובים ממש לאלמנה שהיא קרובה אליו מחמת נישואין, שהדברים תמוהים שהרי היא מתאבלת עליו כשאר קרובים. וכתב לישיב שאולי סובר הש"ך בתירוץ זה שמיד כשמת בעלה בטלה קרובתם, ומה שחייבת להתאבל עליו אינו אלא כיון שעד מותו היתה קרובתו, ולכן אינה דומה לשאר קרובים ואין עליה חיוב קבורה והיא כאחרים רחוקים לענין זה שיכולה לגבות כתובתה, אע"פ שע"י זה יצטרכו לקוברו ממעות צדקה ולהשהות קבורתו עבור זה. ומה שבעלה חייב בקבורתה הוא משום חיוב האישות שעליו שלכן רק עליו מוטל החיוב לקבור את אשתו ולא על שאר קרובים ואף לא על קרובים לה ביותר, שהרי גם בניה אינם חייבים בקבורתה כשיש לה בעל. ובתירוץ השני סובר הש"ך שהיא קרובתו גם לענין חיוב קבורה וכקרוב ממש אע"פ שקירבה זו באה ע"י נישואין.

ולפי"ז תירוציו תלויים במחלוקת התוספות הנ"ל שלשיטת הריב"א **והתוספות** בסוגייתנו שבמיתה נפקעת הקרובה ואין עוד שארות שייך לחלק בין דין האלמנה ובין דין שאר הקרובים ואין לחייבה בקבורה אף שגם היא מתאבלת כקרובתו, וזוהי שיטת הש"ך בתירוץ הראשון. ולשיטת התוספות בב"ב (שם) שאף אחר המיתה נקראת שארו, אף האלמנה היא ככל הקרובים וגם היא חייבת בקבורה כדין קרוב, כשאר הקרובים המתאבלים, וכן שיטת הש"ך בתירוץ השני.

ממנהגי ישראל בתקופת הראשונים בקיום החופה

רב אמר יש חופה לפסולות ושמואל אמר אין חופה לפסולות. בסוגייתינו וכן בסוגיות אחרות בש"ס נקראו הנישואין בסתמא בשם חופה, אך בכל המקומות לא נתבאר במפורש מה היא החופה. ומנהגינו לכנות את מעמד הקידושין ונתינת הטבעת חופה על שם יריעת הבד הנפרשת מעל החתן והכלה בשעה זו (מלשון חיפוי), ואכן ישנם כמה מהראשונים הסוברים שזוהי חופה, אמנם נחלקו הראשונים מהו הדבר הנקרא חופה והמנהג ע"פ הפוסקים לחוש לכל הדעות ולעשות את החופה בכמה אופנים כדי לצאת ידי כל הדיעות. ואף על פי שמנהגינו לכנות את יריעת הבד הנ"ל בשם חופה ישנם עוד מנהגים הנעשים כדי לקיים על ידם את החופה וכדלהלן.

יחוד או הבאה לביתו

הר"ן (ריש כתובות) הביא דעת יש אומרים שחופה היינו יחוד, אך הביא גם שאחרים אומרים שאין צריך יחוד אלא כל שהביאה הבעל לביתו לשם נישואין הוא חופה. ובחלקת מחוקק (סק"ו) כתב שכולם מודים לדין זה שחופה אינה יחוד אלא הבאה לביתו, שהרי הר"ן הביא לזה ראיה מהגמרא. אך בבית שמואל (סק"ד) ובעצי ארזים (סק"ב) ובאשדת הפסגה (סי' ד) כתבו שמדברי הרמב"ם נראה ששיטתו שצריך שיתקיימו שני הדברים גם שיתייחד עמה וגם שיהיה יחוד זה בביתו. נולענין אם צריך שיתייחד עמה בביתו לשיטת הרמב"ם, עיי' שער המלך (חופת חתנים ס"ט) ובלח"מ (אישות פ"ט ה"ו)]. ולהדעה שהביא הר"ן שצריך שיביאנה לביתו, דנו האחרונים אם צריך דווקא לביתו, ועיי' בישא איש (סי' ט) שהסתפק בזה, ובחלקת מחוקק (סי' נח סק"י) כתב ע"פ דברי הרמ"א שגם בית אחר נקרא חופה. וכ"כ בחזון איש (סי' סג ס"ק יז) על פי דברי ביאור הגר"א (שם סק"ט) דאפילו אם מוליכה לחדר שלה כיון שהסכימו לכך נחשב מעשה נישואין. וכ"כ בלבושי מרדכי (ח"ב סי' נב) שלדידן ההבאה לביתו הוא לבית החתונה, וכ"כ בשו"ת צמח צדק (ליובאוויטש, סי' קטו וסי' קיד אות ט) שאף שהביאה לבית האב לשם נישואין מועיל, והר"ן שכתב לביתו אורחא דמילתא נקט.

זכה משלימין לו
ומה שאמר רבי עקיבא זכה משלימין לו, לפי שהוא סובר שהטוב האמתי הוא מטיב לכל וגוזר לכל נמצא בתחלת הוייתו קצב החיים שהם כדאי להשלים מציאותו ושאיין צריך זכות רק להעמידו על קצבו, וכן כל שאר המאמרים כלם יסובבו על זה הקטב בלי ספק.

(עקידת יצחק, שער כב)

שהרי נביא עומד ומתנבא הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו ועדיין לא נולד מנשה
ועדיין לא נולד מנשה. אע"ג שאם לא התפלל חזקיה על עצמו היה מת, וא"כ היתה הנבואה בטלה מה שאמר הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו, ואין זה קושיא כי אע"ג שיעקב הובטח (בראשית כח טו) 'והנה אנכי עמך' וגומר, היה ירא מן עשו שמא יגרום החטא, וכן אפשר שתהיה ההבטחה בטלה ע"י שיגזור עליו בשביל שום חטא המיתה, אלא יש לפרש שלא יעשו האבות לקצר ימיהם ויהיה חיותם כראוי לאדם כאשר אין חטא אלא יהיה נולד בן אשר שמו יאשיהו אבל כאשר החטא גורם קצור חיי האבות מזה לא דבר הכתוב כלל.

(חדושי אגרות למהר"ל, דף מט:)

הלכה למעשה

כשרות הדגים

מקובל לחשוב כי לדגים אין כל חששות כשרות ואפשר לקנותם ולהשתמש בהם ללא כל הגבלה והשגחה. דבר זה אינו נכון ויש מספר דברים שיש להזהר בזה בהם כדי לא שלא להכשל בחששות אכילת איסור.

- א. יש להקפיד לראות את קשקשי הדג ואין לקנות דג ללא עור, אא"כ יש השגחה מהודרת על הדג המעידה על מציאת קשקשים.
- ב. בחלק מהדגים החיים כגון קרפיון וכ"כ מצויים תולעים ודבר זה קשה מאוד להבחנה, ולכן יש לקנותן רק בחנויות שבהשגחה.
- ג. בדגי סלמון קפואים מוסיפים צבע מוט כדי להשפיע על צבעו של הדג, ולכן רצוי מאוד לקנותן בהשגחה.
- ד. בדגי סלמון והרינג מצוי טפילים הנדבקות למעי הדג, אמנם יש שהתירו תולעים אלו מאחר שהינם כתולעים הגדלות מן הדג אך רצוי לחשוש לשיטות הסוברות שאין לאוכלם.
- ה. יש סוגי דגים שיש מחלוקת על כשרותם כגון קינג קליפ, ודג טונה לבנה ורצוי שלא לקנותם.
- ו. במסעדות דגים מטגנים ומבשלים את הדגים בתוספת יין, תבלינים וכד' ויש לחשוש ליין נסך לבשולי עכו"ם, וכן לתולעים המצויים בקמח ובפירורי הלחם.

היערכות מואצת לקראת מעמד סיום הש"ס של מכון 'עוז והדר' • לכבודו של הנגיד

והנדיב הדגול הרב חיים הערש פריעדמאן שליט"א ממונטריאול

גדולי ומאורי הדור שליט"א, מכל העדות והחוגים, כדי להזמין מעמד המרום, אחריו יעקבו בדריכות המוני בית ישראל, לעת שמנהיגי עולם התורה יתכנסו בצוותא לחוג את סיום הש"ס ביחד עם נשיא 'עוז והדר' ועם הנגיד התורני המפואר רבי הערשי פריעדמאן.

צוות נוסף הופקד על 'מחלקת האירוח', הכוללת את עריכת רשימות ידידי 'עוז והדר', מאות העורכים בהווה ובעבר, הרבנים הגאונים המלווים את הפרויקטים השונים במעורבות ובאחריות, שיחלקו את ההיכל המפואר עם מאות התומכים והנדיבים הניצבים לימין מכון 'עוז והדר', חתני 'כתר תורה', עמודי 'עץ החיים'. צוות זה ימפה בתוך ימים אחדים את ההיכל המפואר, ישרטט את מקומותיו וימנה את הכרטיסים שניתן להקצות לנכבדי הקהל שיבקשו אף הם להתכנס תחת קורת גג אחת עם החוגגים את המעמד הגדול.

נכון לעתה, הודגש בישיבה האחרונה של 'וועדת ההיגוי', ראוי לצאת בקריאה לציבור הרחב להימנע מפניות למשרדי 'עוז והדר' בנוגע לכרטיסים למעמד הגדול - כפי שהוחל בימים האחרונים, ברגע שהחלה חרושת השמועות ותפוצתן - משום שבשלב מוקדם זה לא הושלמה התוויית מדיניות חלוקת הכרטיסים למעמד.

צוות אחר המורכב מאנשי הפקה רבי מעללים ומוכתרי נסיון, שוקד באינטנסיביות על יצירת התפאורה המרשימה שתלווה את המעמד המרום, מהכנת בימת הענק שתוצב לכבודם של גדולי הדור שליט"א, ועד לבחינת אולמות אפשריים להעברת המעמד במעגל סגור, לתועלת המוני בני התורה וצורבי הישיבות שיבקשו ליטול חלק - לכל הפחות כצופים - במעמד סיום הש"ס.

לקראת המעמד הגדול מתוכננת הוצאתם לאור של כמה ספרי הדר, שיחולקו לבאי המעמד - ואפשר שגם לצופים במעגל הסגור - בהם ספר מפואר לתולדות מכון 'עוז והדר', להשתלשלות עריכת הש"ס המפואר, כמו גם לסקירת הפרויקטים התורניים האחרים שב'עוז והדר' מפליגים להשיבם. עורכי הספר מבטיחים כבר כעת, כי ישולבו בו יריעות מקוריות אודות גדול המכונים התורניים. כמו כן יופק ז'ורנאל חגיגי לכבוד מכון 'עוז והדר', נשיאו הגר"י לייפער והנדיב הדגול רבי הערשי פריעדמאן. נמסר, כי רבים יידיהם ומוקריהם של שני 'חתני התורה' המבקשים להבטיח ולשריין מקום נכבד לברכותיהם ואיחוליהם.

מרשת 'היכלי תורה' השותפה לארגון המעמד הגדול, כארגון גג שבחסותו מתקיימים מאות שיעורי 'דף היומי' בארץ ישראל, נמסר כי לקראת המעמד תרוכז כל רשימת שיעורי 'דף היומי' הנערכים ברחבי תבל. רשימת השיעורים המעודכנת תפורסם ברבים ותונח באוגדן מהודר על שולחנם של מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א, להסב להם נחת רוח ולזכות לברכת קודשם.

בימים הקרובים אמור לצאת צוות מצומצם מאנשי ההפקה למונטריאול, שם יעשו ימים אחדים בקהילתו של רבי הערשי פריעדמאן, יבואו בדברים עם אנשיו, ישלימו את התוויית התוכנית למעמד סיום הש"ס וירכיבו את רשימת האורחים הנכבדים שיתלוו לרבי הערשי בפמלייתו. בראש הצוות יעמוד הרב שמואל מנחם היימאן שליט"א, יו"ר 'אגודת הידידים' שעל ידי 'עוז והדר'.

במסגרת היערכות למעמד הגדול, שכאמור ייערך סמוך לחידוש הזמן הבעל"ט בישיבות הקדושות, ניתנה הוראה לבתי הדפוס להכפיל ולשלש את קצב הדפסת הש"ס החדש למהדורותיו - ממהדורת חתנים וש"ס בינוני ועד לכרכים בודדים לבחורי הישיבות ואברכי הכוללים - לקראת המבצעים הגדולים שיתלוו לחגיגת סיום הש"ס. באגף השיוק של 'עוז והדר', שם שוקדים בכל ימות השנה על מבצעי המכירות והפרסומים השונים, מבטיחים לפתוח במבצעים מיד עם תחילת 'בין הזמנים', כדי שגם בחורי הישיבות ואברכי הכוללים יוכלו ליהנות מהם.

היערכותם של מארגני המעמד החגיגי הגדול לכבוד סיום הש"ס של מכון 'עוז והדר' נכנסה בשבועות האחרונים לשלבי התאוצה המעשיים, לאחר שסוכם התאריך ונקבעה באופן עקרוני הופעתם המשותפת של מרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור שליט"א.

המעמד הצפוי להתקיים בו' לחודש הרחמים והסליחות, בהיכל המפואר והיוקרתי 'כתר הרימון' בבני ברק, אינו סיום הש"ס במתכונת המקובלת אחת לשבע שנים, שכן אותו מעמד לא נועד לציין ולחוג את סיום לימוד הש"ס במחזור 'הדף היומי', אלא להעלות על נס את נקודת הציפון המרגשת בתולדות היכל התורה, עם סיום עריכתו והוצאתו לאור של הש"ס המפואר והמושלם, פרי עמל ויגיעה של כחצי יובל שנים, סך יגיעתם ועמלם של מאות תלמידי חכמים, תוצאת השקעת עתק של עשרות מיליוני דולרים, תרגום חזנם הגדול של מייסד מכון 'עוז והדר' ונשיאו הגאון החסיד רבי יהושע לייפער שליט"א, ושל הנדיב הדגול רבי חיים הערש פריעדמאן שליט"א, שזכה והש"ס המפואר נושא את שמו.

לאחר יובל השנים שסימנו תקומת היכלי התורה, דומה שבעשור האחרון הונף אל על נס היצירה התורנית, שבשנים אלו ידעה פריחה חסרת תקדים. ולמרות היבול התורני העשיר - הכולל מהדורות חדשות של כל ספרי היסוד, חידושים מפליגים בעיטור הגמרא בבאורי פשט השווים לכל נפש, ההדרת תורתם של ראשונים עם שלל הערות וציורים - נשמרת בכורה בלתי מוחלפת ליתלמוד בבלי המפואר עוז והדר מהדורת פריעדמאן, שמזה שנים הוא שומר על תוארו כ'מהדורה הנמכרת ביותר'.

בהיכלי הישיבות ובבתי מדרשות נישא שמו של 'תלמוד בבלי המפואר עוז והדר' לתהילה בפי כל צורב; ברחובה של עיר סחים אודותיו בהשתאות חתנים וחותניהם; בין מפיצי הספרים כמו נערכת תחרות, האם יצליח ספר כלשהו לחצות את רף המכירות הגבוה שהשיג הש"ס של 'עוז והדר', ואין בהם מי שהצליח לצאת עם חצי תאוותו בידו; ומי לנו גדול ממרנן ורבנן גדולי ישראל ומאורי התורה שליט"א, שבדרכם של גדולי הדור הקודם זצוק"ל המה צועדים, ובפיהם מתחרים אמרי שבח ותהילה לפאר היצירה התורנית.

ולא רק היצירה התורנית - בהיקפה המדהים וביבולה המפעים - נוטעת את דברי השבח וההלל בפי כל, אלא גם תבונתו של איש חכם לב הלוקח מצוות, הנגיד הרבני הממאד רבי חיים הערש פריעדמאן שליט"א, היושב במונטריאול שבקנדה ומצודתו פרוסה על כל היכלי הישיבות בתבל. 'רבי הערשי', הוגים את שמו בחיבה, מעלים על נס את זכותו הכבירה.

'מלכתחילה' בעת שעלה הרעיון לערוך מעמד חגיגי לציפון סיום הש"ס והוצאתה לאור של המהדורה המפוארת והמושלמת - אומר הגר"י לייפער שליט"א, ממקום מושבו במונסי - 'חששתי מהפומביות, ואף ציטטתי את דברי חז"ל כי לוחות ראשונות שניתנו בקולות ונשתברו ואילו הלוחות השניות שניתנו בצנעה נשתמרו. אולם, דווקא גדולי ישראל עודדו את הדבר, לשמוח בשמחת התורה, לתת כבוד לתורה, ויותר מכך לפאר ולרומם את שמו של ר' הערשי, שזכה לזכות את כלל ישראל בתורה מפוארה בכלי מפואר'.

מהשתכנע הנגיד רבי הערשי פריעדמאן - ולא דבר קל הוא לשכנעו ליטול חלק בארוע כה מרשים, בראשות גדולי ומאורי ישראל, שהוא - הוא חתנו המרכזי - ונקבע המועד המתאים לעריכת המעמד החגיגי, הורכבה ועדת היגוי שבראשה יושבים ראשי שלוחות 'עוז והדר' בארץ ישראל, המרכיבים את הידא אריכתא' של הגר"י לייפער, והם שהרכיבו את תוכנית המעמד. צוותות פעולה הוקמו לצד ועדת ההיגוי, ובישיבת היערכות מרכזית שנערכה במוצאי שבת האחרון, מצאת השבת ועד עלות השחר, חולקו תחומי פעילותם של הצוותות השונים.

צוות בכיר המונה את ראשי המכונים, העורכים הבכירים וותיקי המבקרים אשר על מלאכת הקודש, עורך בימים אלו סבב ראשוני במעונם של מרנן ורבנן



